

ОСВІТНІ РЕФОРМИ ТА ІННОВАЦІЇ

УДК 378(73)

ПРОФЕСІЙНО-ЗОРІЄНТОВАНІ ПРОГРАМИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРІВ У ГАЛУЗІ ІНЖЕНЕРІЇ, МЕДИЦИНИ ТА ПРАВА У США

Єлизавета Панченко

Охарактеризовано специфіку проведення професійно-зорієнтованих програм, які формують лідерські якості старшокласників у галузі інженерії, медицини та права у США. Такі заходи у цікавій формі надають їхнім учасникам практичні навички та вміння, які вони зможуть використати у своїй майбутній професійній діяльності, виховують з них справжніх лідерів у обраній ними спеціальності і готують до вступу у вищі навчальні заклади. Унаслідок аналізу виявлено, що США пов'язують майбутнє держави з розвитком технологій, турботою про здоров'я людини і дотриманням правових норм.

Ключові слова: лідерські якості, старшокласники, цільові програми, інженерія, медицина, право

У сучасній українській освітній галузі відбуваються пошуки нових форм і методів діяльності, які допомогли б краще розкрити потенціал старшокласника, виховати його як справжнього лідера. Ми віднайшли велику кількість тренінгів з лідерства, але вони, як правило, спрямовані на працівників компаній, менеджерів, або, що досить рідко, педагогів. Міжнародний досвід формування лідерських якостей засвідчує, що їх потрібно плекати набагато раніше, ще у період шкільного навчання. Можливим варіантом розвитку лідерських якостей школярів, на нашу думку, є неформальна освіта, елементом якої є участь у різноманітних програмах, спрямованих на формування креативності, соціальних навичок, мотивації школярів, на їх успішну співпрацю і порозуміння з батьками. Традиції реалізації таких програм, які володіють своєю цільовою групою старшокласників, можна простежити у Сполучених Штатах Америки, що може бути цінним джерелом досвіду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що лідерству присвятили свої дослідження С. Бьорд, Р. Строгділ, Р. Ман, Дж. Бернс, Дж. Р. Готельс, Дж. Соренсон, А. Бьорд, М. Мазневські, М. Менденаль, Г. Одоу, Дж. Осланд, М. Стівенс, Г. Шталь. Серед російських науковців великий внесок у вивчення проблеми лідерства зробили А. Петровський, Б. Паригін, Н. Обозов, Р. Крічевський і Є. Дубовська, Т. Бендас, Д. Кайдалов і Е. Суїменко, серед українських – М. Гетьманчук, М. Горлач, В. Грищук, В. Кремень, В. Логвина, Я. Турчин, М. Цюрупа, В. Ясинська, Л. Орбан-Лембрик, О. Моргулець. На жаль, нами не було знайдено жодного комплексного міждисциплінарного

дослідження проблеми, і, тим більше, тренінгів щодо розвитку лідерських умінь дітей та молоді. Проблема неформальної освіти як складника неперервного навчання висвітлена у наукових працях: зарубіжних учених П. Девіса, Р. Дейва, М. Ераута, Д. Філда, П. Фордхема, М. Форесті, Х. Коллі, К. Куллена, П. Ходкінсона та ін.; російських – О. Асмолов, Г. Буданова, В. Горський, А. Журкіна, М. Коваль, В. Лешер, А. Фоміна, А. Щетініна, Є. Ямбург та ін.; українських – Л. Березівська, В. Берека, О. Биковська, Г. Пустовіт, Т. Сущенко, Н. Харінко, Т. Цвірова, Л. Ковбасенко, І. Рябченко та ін.. На жаль, у педагогічному просторі досліджень нами не були віднайдені ті, які б поєднували неформальну освіту й лідерство, а також стосувалися програм розвитку лідерських якостей старшокласників.

Маємо на меті охарактеризувати професійно-зорієнтовані програми, які формують лідерські якості старшокласників у галузі інженерії, медицини та права у США.

У Сполучених Штатах Америки щороку проходять тисячі програм, спрямованих на формування лідерських якостей. З метою отримання найбільш чіткого і повного уявлення про їхнє спрямування, форми і методи, які в них використовують, ми вивчили сайти 50 програм, які найбільше відповідають нашим критеріям.

Під час відбору ми зупинилися на тих, які: 1) в своїй назві або меті мають слово «лідер» (leader) або «лідерство» (leadership); 2) цільовою групою мають старших школярів (high school student, senior student, senior school, grades 9–12, K-12); 3) реалізуються на території США; 4) реалізовані в період 2012–2015 рр.

Під час відбору ми зіткнулися із низкою труднощів, пов'язаних з різним розумінням понять у вітчизняній та американській педагогічній науці. Хоча українські бібліографічні джерела («Словник української мови в 11 томах» Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР [2], «Великий тлумачний словник сучасної української мови» [1]) трактують «проект» як: 1) сукупність документів (розрахунків, креслень, макетів тощо), необхідних для зведення споруд, виготовлення машин, приладів і т. ін.; 2) попередній текст якого-небудь документа, що виноситься на обговорення, затвердження; 3) задуманий план дій «задум, намір», саме це слово усе частіше використовується в Україні для позначення комплексу короткотривалих заходів, об'єднаних спільною метою, що мають спільну цільову групу. Під короткотривалими заходами ми розуміємо такі, що тривають від 1 дня до 2-х тижнів. Проте маємо зазначити, що, хоча в англійській мові під проектом розуміють: 1) заплановану роботу або діяльність, яка завершується через певний період часу і має певну ціль; 2) дослідження певного предмета протягом певного часу, особливо учнями та студентами» [3], насправді слово «проект» (project) було присутнє у назвах організацій, які здійснюють свою діяльність протягом тривалого часу. Для позначення короткотривалих заходів у американській педагогічній науці ми знайшли такі поняття, як «програма» (program), «конференція» (conference), «семінар, симпозіум» (workshop), «подія, захід» (event), «форум» (forum), «інститут» (institute), «ініціатива» (initiative), «академія» (academy) та «школа» (school). Цікавим фактом також є те, що слово «конференція» (conference)

використовується як для позначення короткотривалих заходів, так і назв організацій.

Аналіз виявив, що переважна більшість (66%) з усіх цільових програм – професійно-орієнтовані, по 10% випадає на освітні, орієнтовані на співпрацю та саморозвиток, і лише 4% – соціально-орієнтовані (див. Рис 1)

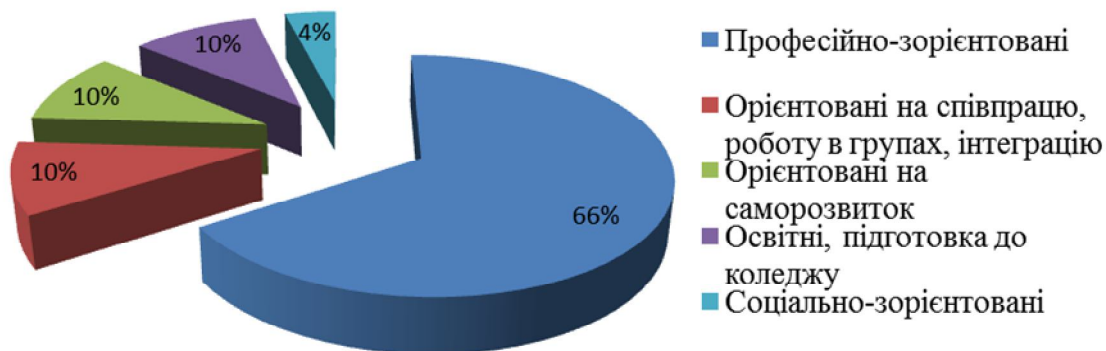

Рис. 1. Класифікація цільових програм, спрямованих на формування лідерських якостей старшокласників у США

Зупинимося детальніше на найбільш поширених програмах - професійно-орієнтованих. Їхньою специфікою є те, що вони не тільки приділяють активну увагу розвитку лідерських якостей учасників, причому, не загальних, а саме тих, які потрібні в обраній учнями діяльності, а й допомагають їм визначитися з майбутньою професією, готують до вступу в коледж, дають можливість спробувати себе у тій чи іншій сфері.

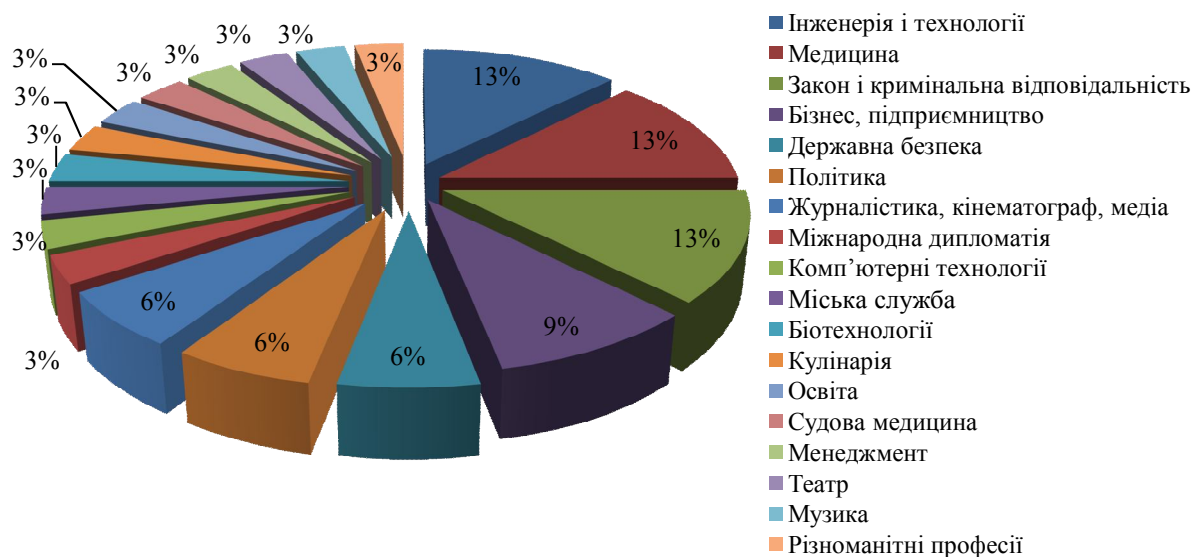

Рис. 2. Сфери діяльності, на які орієнтовані цільові програми розвитку лідерських якостей

Рис. 2 демонструє, що найбільша кількість (по 13%) програм готують учасників до роботи у галузі інженерії та технологій, медицини, юриспруденції

та кримінальної відповідальності, 9% – підприємницької діяльності, по 6% – роботи політика, працівника в галузі державної безпеки, журналістики, медіа та кінематографа, а також музикантів, освітян та ін..

Незважаючи на окремих напрямках діяльності, кожна з програм має свою специфіку. Наприклад, Програма з інженерії, реалізована організацією «Веди за собою» (Project Lead The Way Engineering program) [12] допомагає учням відкрити свої інженерні навички, незалежно від професії, яку вони обрали. В результаті мозкового штурму та у співпраці учні створюють інноваційні прилади для щоденного використання.

Молодіжна лідерська програма у галузі інженерії (Youth Leadership Program in Engineering) [13], започаткована організацією «Національна конференція учнівського лідерства» (National Student Leadership Conference) вимагає від учасників теоретичних і практичних умінь, оскільки вони мають працювати у групах над створенням роботів, вітряків, очищувачів води та інших корисних приладів. Крім того, у рамках програми старшокласники відвідують лабораторії, співпрацюють із вченими, викладачами університетів та коледжів, знайомляться з новітніми технологіями у аеронавтиці, авіа- та космічному дизайні.

Учасники Національного молодіжного форуму з лідерства у галузі інженерії та технологій (National Youth Leadership Forum: Engineering & Technology) [8], реалізованого організацією «Передбачення» (Envision), розробляють власні цифрові моделі та друкують їх на новітньому 3-D принтері, розробляють мікропроцесори, які б могли підняти макет гелікоптера в повітря. Дослідження поєднуються з відвіданням туристичних місць, перебуванням на території відомих університетів США.

Ще один захід, реалізований організацією «Передбачення» (Envision) – Національний молодіжний форум з лідерства у галузі технологій та інновацій (National Youth Leadership Forum: Technology & Innovation [10]) – створив кількадечну симуляцію у одній із трьох видів діяльності – дизайн відеоігор, комп'ютерне програмування або розробка веб-сайтів.

Учні, які беруть участь у Програмі з біомедичних наук, реалізованій організацією «Веди за собою» (Project Lead The Way Biomedical Science program) [11], з перших секунд стають свідками інсценізації раптової смерті дівчини на ім'я Анна, і докладають усіх зусиль, щоб розгадати раптову трагедію. Програма проводиться неодноразово, проте сценарії щоразу змінюються.

У програмі «Громадський тиждень: охорона здоров'я» (CivicWeek: Public Health) [5] учасники на сім днів поринають у життя певної групи населення, відвідуючи головні медичні та оздоровчі заклади. Учні знайомляться з проблемами, з якими зустрічаються сім'ї, працюють з лікарями над лікуванням та засобами профілактики. Також студенти вчать відповідально ставитися до охорони здоров'я і піднімати це питання на рівні громади чи навіть країни.

Учасники Молодіжної програми з лідерства у галузі медицини та охорони здоров'я (Youth Leadership Program in Medicine & Health Care) [15], яка щорічно проводиться організацією «Національна конференція учнівського лідерства» (National Student Leadership Conference), вчать у професійних

хірургів накладати шви та робити хірургічні вузли, відвідують медичні заклади, співпрацюють із лікарями, викладачами та студентами медичних навчальних закладів, ставлять діагнози пацієнтам та лікують їх.

Національний молодіжний форум з лідерства у галузі передової медицини та охорони здоров'я (National Youth Leadership Forum: Advanced Medicine & Health Care) [7], реалізований організацією «Передбачення» (Envision), знайомить учнів з низкою медичних професій через захопливу роботу в групах і практичний підхід. Після цієї програми учень має набагато більше шансів вступити до медичного коледжу. До того ж, сама програма проходить на базі одного з відомих медичних навчальних закладів. В результаті учень відкриває в собі вміння та навички, необхідні для успішного працівника у сфері медицини.

Учні, які беруть участь у програмі «Громадський тиждень: закон і кримінальна відповідальність» (CivicWeek: Law & Criminal Justice) [4] на 7 днів поринають у життя різноманітних громад по всій країні. Вони перевіряють систему правосуддя Америки, від органів правопорядку до судів та виправних закладів. Також учасники відвідують місцевих адвокатів, юридичні клініки, прокурорів та страхових агентів. Вони шукають проблеми у системі і співпрацюють з організаціями щодо їхнього розв'язання. І, що найголовніше, – використовують свої знання для покращення життя та встановлення соціальної справедливості.

Національний молодіжний форум з лідерства у галузі права та дослідження місця скоєння злочину (National Youth Leadership Forum: Law & CSI) [9], реалізований організацією «Передбачення» (Envision) відкриває учасникам можливість пізнання процесуальних дій суду, від розкриття злочину через збір та аналіз доказів до підготовки та участі у суді. Організатори проводять інсценізацію судового засідання, де учні виконують ролі судді, присяжних, прокурора, адвоката, звинувачуваного та інших учасників, і завдяки вмінням та красномовству доводять свою точку зору. Окрім цього, у рамках програми проводяться зустрічі зі спеціалістами у галузі судової медицини. Сертифікат участі у форумі є великою перевагою при вступі до коледжу на правничу спеціальність, сама ж програма є незамінним помічником учню у мотивації до навчання та постановці цілей на майбутнє.

Учасники Молодіжної програми з лідерства у галузі права та захисту (Youth Leadership Program in Law & Advocacy) [14], організованої Національною конференцією учнівського лідерства (National Student Leadership Conference), поринають у атмосферу безпеки та підтримки, яка сприяє відкриттю їхніх талантів, професійних інтересів, разом з тим розвиваючи лідерські якості, які є надзвичайно важливими для успішної кар'єри. Подібно до попередньої програми, учасники беруть участь у інсценізації суду, також відвідують школу права, зустрічаються з видатними експертами у галузі судової медицини, суддями, адвокатами та іншими представниками міністерства юстиції США.

Ще однією програмою, організованою «Передбаченням» (Envision), є «Закон і правосуддя» (Intensive Law & Trial) [6]. Разом із професіоналами у

галузі права учні відкривають для себе професію адвоката зсередини, покращують знання у правовій галузі, знайомляться зі спеціальностями та правничими професіями, а також студентським життям у Стендфордському університеті.

Отже, переглянуті нами програми надають їхнім учасникам практичні навички та вміння, які вони зможуть використати у своїй майбутній професійній діяльності, виховують їх як справжніх лідерів у обраній ними галузі, готують до вступу у вищі навчальні заклади, при чому відбувається це у цікавій та захопливій формі.

Крім того, підвищений інтерес до розвитку лідерських якостей старшокласників, які готуються до входження в професійну діяльність певних галузей, засвідчує низку тенденцій, які виходять за межі суто освітньої діяльності. З аналізу видно, що США пов'язують майбутнє держави з розвитком, з одного боку, технологій, з іншого – з турботою про здоров'я людини і дотримання правових норм, що є ознакою високорозвиненої демократичної держави.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Автор, керівник проекту і гол. редактор В. Т. Бусел. – Київ, Ірпінь: ВТФ Перун, 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uktdic.appspot.com>
2. Словник української мови в 11 томах / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР / гол. ред. кол. І. К. Білодід. – Київ: Наукова думка, 1970–1980 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inmo.org.ua/sum.html>
3. Cambridge Dictionary Online [Electronic Resource]. – URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/project>
4. CivicWeek: Law & Criminal Justice [Electronic Resource]. – URL: <http://www.ctd.northwestern.edu/cep/programs/cw/expect/lcj/>
5. CivicWeek: Public Health [Electronic Resource]. – URL: <http://www.ctd.northwestern.edu/cep/programs/cw/expect/ph/>
6. Intensive Law & Trial [Electronic Resource]. – URL : <http://www.envisionexperience.com/explore-our-programs/intensive-law-and-trial>
7. National Youth Leadership Forum: Advanced Medicine & Health Care [Electronic Resource]. – URL: <http://www.envisionexperience.com/explore-our-programs/nylf-advanced-medicine-and-health-care>
8. National Youth Leadership Forum: Engineering & Technology [Electronic Resource]. – URL: <http://www.envisionexperience.com/explore-our-programs/nylf-engineering-and-technology>
9. National Youth Leadership Forum: Law & CSI [Electronic Resource]. – URL: <http://www.envisionexperience.com/explore-our-programs/nylf-law-and-csi>
10. National Youth Leadership Forum: Technology & Innovation [Electronic Resource]. – URL: <http://www.envisionexperience.com/explore-our-programs/nylf-technology-innovation>
11. PLTW Biomedical Science program [Electronic Resource]. – URL: <https://www.pltw.org/our-programs/biomedical-science>
12. PLTW Engineering program [Electronic Resource]. – URL: <https://www.pltw.org/our-programs/engineering>
13. Youth Leadership Program in Engineering [Electronic Resource]. – URL: <http://www.nslcleaders.org/youth-leadership-programs/engineering-summer-programs>
14. Youth Leadership Program in Law & Advocacy [Electronic Resource]. – URL: <http://www.nslcleaders.org/youth-leadership-programs/law-advocacy/>
15. Youth Leadership Program in Medicine & Health Care [Electronic Resource]. – URL: <http://www.nslcleaders.org/youth-leadership-programs/summer-medical-programs/>